

4

Nokia

Pohjois-Pirkkala socken.

Undersökning av 2 brandgravar från
romerska järnåldern på Knuutila hem-
mans mark i Penttilä by samt korta
meddelanden om andra fyndplatser.

Juni och juli 1928.

Alfred Hackman.

7 kartor, 13 (15) fotografier.

Pohjois-Pirkkala socken.

I

Emaljspännets H. M. 8897 fyndställe;
Undersökning av två gravösen från romerska
järnåldern på Knuuttila hemmans mark
i Penttilä by i juni och juli 1928.

Vid odlingsarbete på en av Kokemäen laskon
Lauttausyhdistys arrenderad ur Knuuttila och
Marttila hemmans ägor i Penttilä by utbruten
parcell hittade den vid nämnda bolag anställ-
da och på parcellen boende arbetsförmannen
Kungo Saarinen i maj 1928 en kvis och 3 spjut-
spetsar med lång kolk av en typ, som var i bruk
under den yngre romerska järnåldern och början
av folkvandringstiden. Inligt hittarens uppgift lägo
de 4 föremålen "i en häg". Fyndet fördes av forn-
saksupphäparen A. Winter till Hämmeen musees i
Tammerfors, där de blevo inlästa till museets
samlingar. ^(12.24.15-8) Då Saarinen i juni fortsatte sitt odlings-
arbete, hittade han ungefär 0,50 cm Wom det första fyndstil-
let ett hästskoformigt emaljst spanne från yngre
romerska järnåldern, som av ovannämnda Winter fördes
till Nationalmuseet, där det ^{den 27 juni} intrestes för 400 Fmg och
erhöll katalognumret 8897.

I betraktande av spännets sällsynthet ansågs
en omedelbar undersökning av fyndstället oavvislig
varför jag i slutet av juni reste till Pirkkala.

Den av ovannämnda flöttningsbolag arrenderade läng-

smala parcellen ligger vid Nokia ströms mynning i Kulovesi, på strömmens och sjöns norra strand. Stranden är hög och brant och på dess västligaste terrass ligger - 10 à 11 m över Kulovesis yta - Saarinens potatisland, där spännnet och de andra föremålen blevo hittade. (Jfr kartskissen nr 1 och fotogr. n. 6895, 6896). Avståndet från spännnets fyndplats till Kulovesis strand är 24 m och till Saarinens hus 16,80 m. Spännnet hittades - vid a på kartan - mellan 2 stora stenblock, vilka förut haft ännu större omfång, men under nyodlingsarbetet blivit delvis sönderbräda (om genom sprängning har jag försummat anmärka). Mellan dessa stenar fanns enligt Saarinens uppgift ett jordblandat stenröse av ungefär 50 cm (?) höjd, som av Saarinen blev undanröjt. Spjutspetsarna och spännnet skola ha legat under rösets stenar vid gränsen till det orörda sandskiktet. Eftersom Saarinen icke observerade brända ben, är det sannolikt att stenröset varit en brandgrav och att de brända benbitarna, av vilka ^{det} säkert icke funnits större mängder, undgätt Saarinen. Därpå tyda de iakttagelser jag gjorde vid undersökning av det andra röset inom parcellens gränser, varom strax nedan skall meddelas. Det av Saarinen förstörda röset omfattade ungefär den västra hälften av potatislandet och ströckte sig i väster och sydväst några meter utanför detsamma. Då denna utanför potatislandet belägna del av röset syntes vara något lunda intakt, beslöt jag att undersöka denna återstod av forn lämningen.

Röset nr 1. För att icke förstöra några bärbuskar, kunde jag mot väster icke överskrida en linje, som på ett avstånd på ungefär 3 m löpte något lunda parallellt med

potatislandets västra rand, och även sydväst och söder om potatislandet måste mindre områden kring ett par bärbuskar lämnas undersökta. Rösen kan dock icke ha sträckt sig avsevärt längre mot väster; mot söder åter uppnåddes av mig den yttersta randen, ty härifrån sluttar marken mycket brant mot den från böningshuset till stranden förande vägen. Det av mig undersökta området är på kartan nr 1 begränsat av en röd sträckt linje och måste mäta ungefär 21 kvadrater.

Under torven, som här var mycket tunn, blottades en gles broläggning av mindre och medelstora stenar, vilka lägs i 1 à 3 varv inbaddade i ett magert lager av sandblandad jord. Här och där hittades mellan stenarna kolbiter, för övrigt gjordes inga som helst fynd.

Rösen 2. 12 m nordväst om emaljspännets fyndplats och ca 6 m NO om Saarinen's bastu fanns invid parcellegräns ett annat jordblandat och med gräs och mindre buskar samt ett par unga askar beväxt röse (jfr kartan nr 1), som tycktes mäta cirka 10 m från Öst till och ca 8,5 m från N till S. Rösen gjorde till en början intryck av att vara en naturlig kulle och först genom en prosgrävning konstaterades dess egenskap av brandgrav (jfr fotogr. 6896 [kullen bakom stolen ungefär mitt på bilden] samt 6898). I själva verket är graven anlagd på en naturlig upphöjning, den högsta punkten inom den väster om böningshuset liggande delen av parcellen. Mot söder begränsas denna upphöjning av några väldiga stenblock, vilkas yttre, mot söder vända sida är nästan lodrät, medan den platta hjässan är delvis täckt med jord; den västra sluttningen är mycket brant, den östra

något jämnare, och den norra obetydlig. Då
Saxinen uppgav sig ha för avsikt att utjämna
kullen, blev det nödvändigt att undersöka röset.

Våra grävningar gavs följande resultat. Un-
der den tunna torven påträffades ett antal my-
cket stora, i allmänhet platta stenar, av vilka
endast några fö höjde sig delvis över ~~torven~~^{gräset}, samt
mellan dem en gles packning av större, mindre
och små stenar i 2-3, på några ställen i 4 lager.
Kulturskiktet, i vilket dessa stenar lägo, varierade
mellan 15 och 30 cm. Nedast fanns ett orört sand-
lager. Resten av den egentliga graven påträffades i
rösets södra del: i rutorna a 6, b 6, c 6, b 7, c 7,
d 7, c 8, d 8 hittades brända benbiter, vilkas sam-
manlagda vikt utgjorde 531 gr, några lerkärlsbiter
samt ett par fragment av en kniv och halvan av
ett jämbett oörnerat bronsarmband med fyrkantig
geomsnittning, av en typ som tillhör yngre romerska
järnåldern. Armbandet är således synkrönt med
emaljspännet. Lerkärlsbiter och enstaka brända ben-
biter anträffades också i rösets nordöstra, och enbart
lerkärlsbiter i dess västra del; här och där hittades
kolstycken. Jfr. 8901: 2-12.

Man synes vid rösets uppbyggande ha fört på baken
stenar av försvarliga dimensioner och ställt upp
dem mellan de stora stenblock, som hade funnits
här förut och gjort detta ställe lämpligt för en gras-
hög. Medan man fyllde ut mellanrummen med jord
och mindre stenar, strödde man ut en del av
lämningarna från likbålet: brända ben, lerkärlsbiter och det
^{ovan nämnda} fattiga gravgodset. De brända benen hittades icke endast
på botten utan även högre upp mellan stenarna;
de voro icke sotiga, men icke heller rensköjda.

II.

Korta uppgifter om andra fyndställen i Pohjois-Pirkkala.

1. Kalmaamäki i Korvola by.

Under min vistelse i Pohjois-Pirkkala besökte jag fyndstället på Kalmaamäki i Korvola by, där år 1891 vid grusgrävning för det då pågående järnvägsbygget ett större antal vapen från sen folkvandringstid blevo funna. (H. M. 2890: 1-13; 3036: 20-25). Fyndstället kunde med största noggrannhet utpekas för mig av en några tiotal meter från detsamma boende äldre flottkarl, vars namn jag tyvärr försummade att uppteckna. ^{H. Järnsmi} Stället ligger icke, såsom uppgives i museets katalog på Jaakkola-utan på Ollila-hemmans mark, visserligen omedelbart invid gränsen mellan bägge hemmans ägor. Platsen är för närvarande (1928) beväxten med lövsåg och ligger tätt invid stora landsvägen, mellan ^{ett lätberg kallat} denna och Kalmaamäen kallio, ett tiotal meter från det ställe, där järnvägen korsar landsvägen mellan Ollila och Jaakkola (jfr. kartskisserna nr och samt fotogr. 6905-6907). Några steg nordväst om järnvägsövergången finnes på landsvägens norra sida en grund grop samt 7 m norr om denna ^{grop} vid foten av Kalmaamäen kallio en annan något större och djupare grop (fotogr. 6907). Dessa gropar uppgävos vara de ställen, där vapnen blivit hittade vid grustagning.

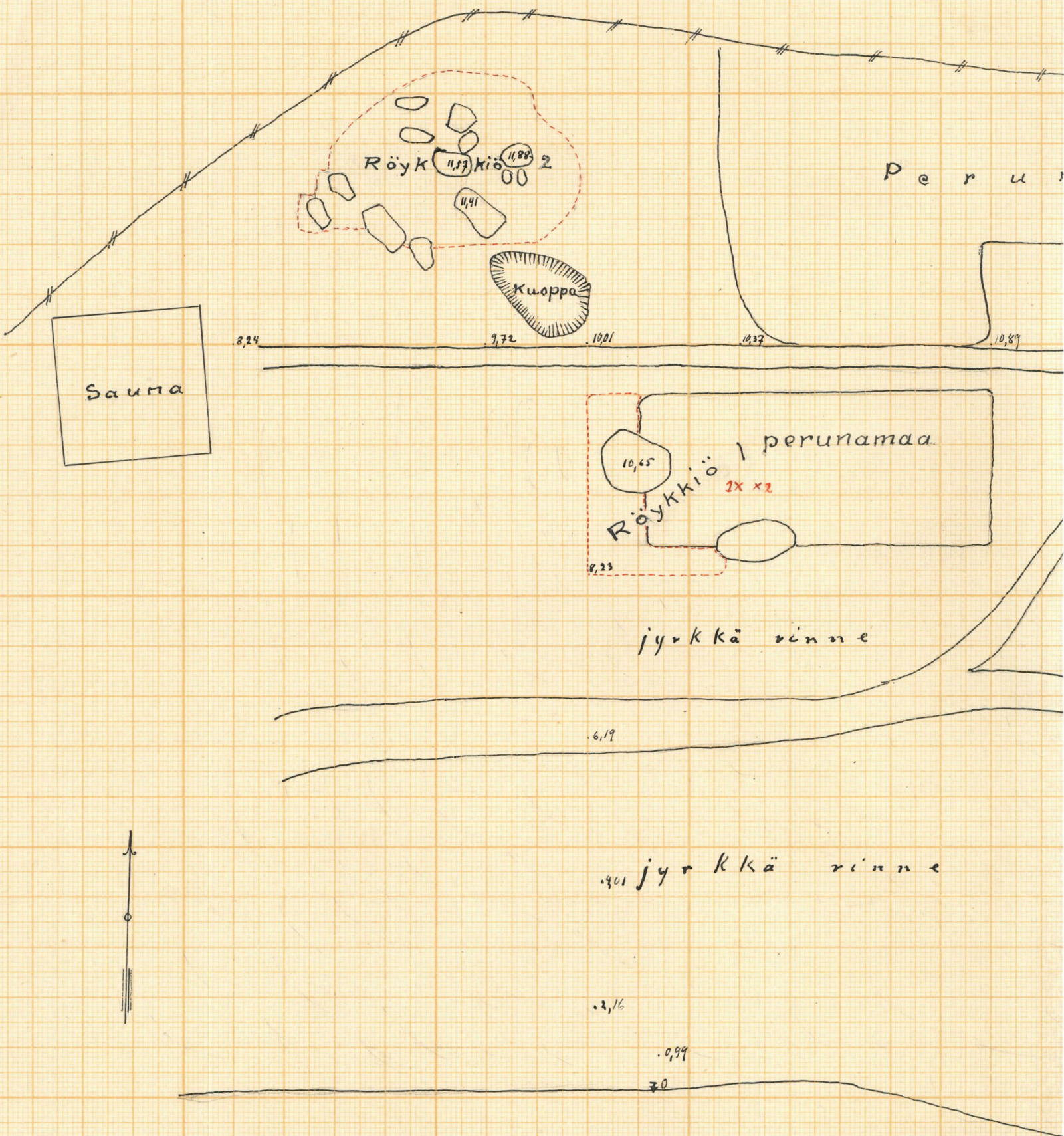
2. Fyndstället för mejseln H. M 8587
i Penttilä by.

Den 7 juni 1925 hade herr Paavo Järvinen från Siuro (Penttilä by) i Pohjois-Pirkkala sålt en hälmjisel till Nationalmuseet, vilken i museets katalog erhölet nummeret 8587. Enligt hans uppgift hade föremålet hittats på hans i Siuro belägna från Haukkala hemman utbrutna percell ungefär 300 m öster om Siurofors vid uppförandet av en kombinerad källare- och magasinsbyggnad. Vid grundgrävning hade man stött på ett av rotiga stenar bildat hårdställe med 1 meters tvärmått och ungefär 3 m högre upp hade mejseln blivit hittad.

Fyndstället besöktes av mig en söndag under min korta vistelse i Pohjois-Pirkkala. Källare och magasinsbyggnaden, vid vars uppförande de rotiga stenarna påträffades, ligger på en liten terrass ~~på~~ av den skogbevuxna västra sluttningen av den höjd på Siuronkoskis östra strand, på vilken de många byggnader, ^{äro beläggna} som ha uppstått vid Siuro station och de här befintliga industriella anläggningarna. Vid terrassens östra ända ligger vid foten av den branta stigning, som här viltager, några stora stenblock. Bådem ett av dessa hittades ^{mejseln} vid grustagning. På fotografien 6908 synes terrassen i förgrunden och magasinet till vänster; fyndstället markeras av en bakom stenblocken stående man. Om händelsen är samtidigt med stenmejseln och om på terrassen funnits en stenåldersboplats, vill jag lämna oavgjort. Lerhålsbiter ha icke blivit funna på detta ställe. Någon försöksgrävning kan

de av mig icke företagas. Mitt subjektiva intryck
var att platsen icke i högre grad erbjöd betingel-
ser för en stenåldersboplats och att mejrarna
måste ha blivit tillfälligtvis tappad på det
ställe, där den hittades.

Alfred Hachman.

Sauna

Röykkiö 11.57
 Röykkiö 11.88 2
 11.41

Kuoppa

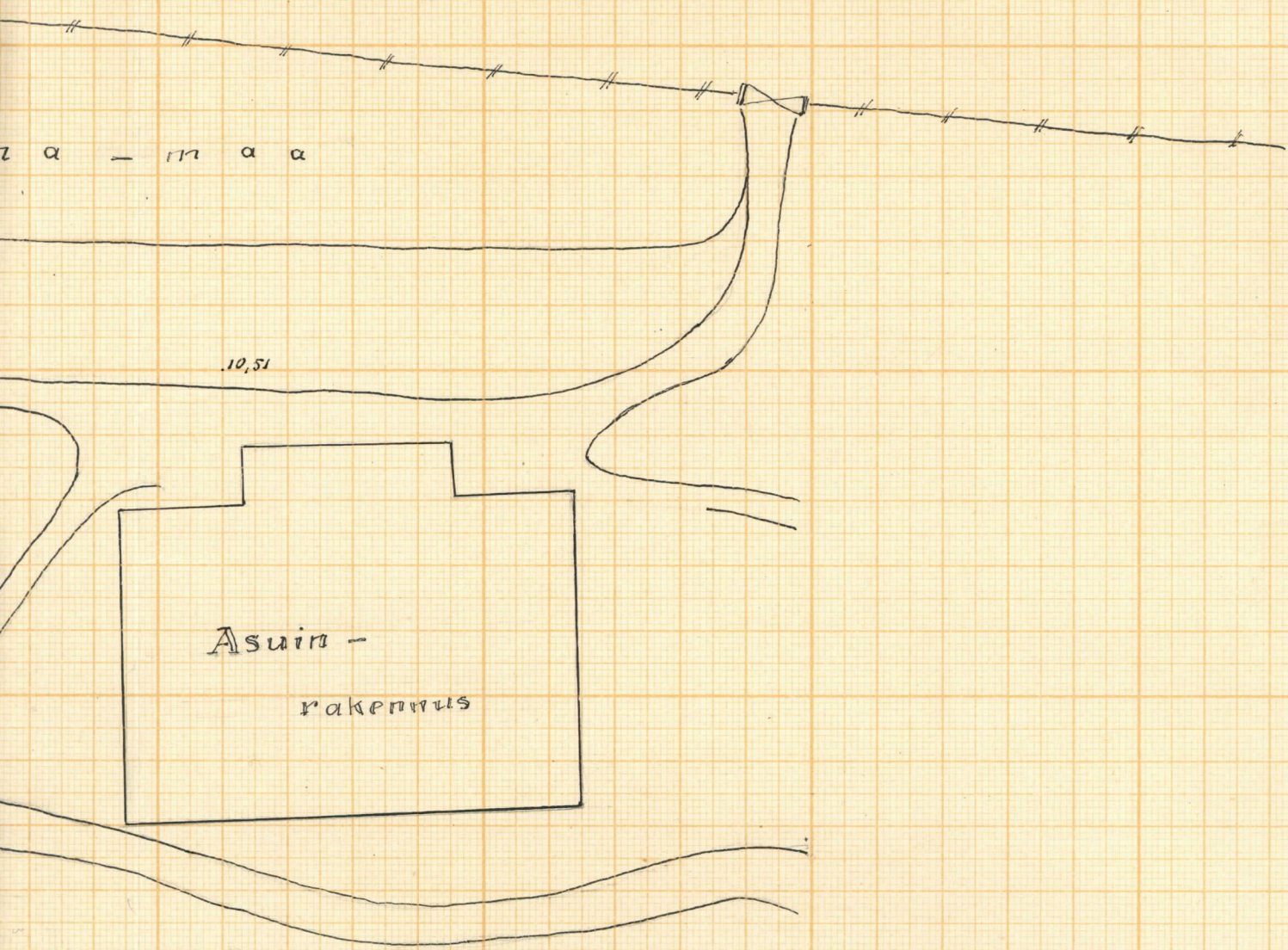
Perunamaa

Röykkiö 10.65
 1 perunamaa
 2x x2

jyrkkä rinne

.401 jyrkkä rinne

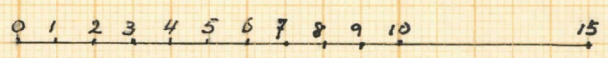
Kulovesi

Kartta n:o 1.

Pohjois - Pirkkala.
 Emaljisoljen HM 8897 löytöpaikka
 Penttilän Knuutilan maalla. AHackmanin
 kaivaukset v. 1928 ovat merkityt pu-
 naisilla pisteiviivoilla.
 x1 Emaljisoljen löytökohta (suunnilleen).
 x2 Kaikkien kärkien ja veitsenterän löytökohta (suunnilleen).

lyrkäkärinne

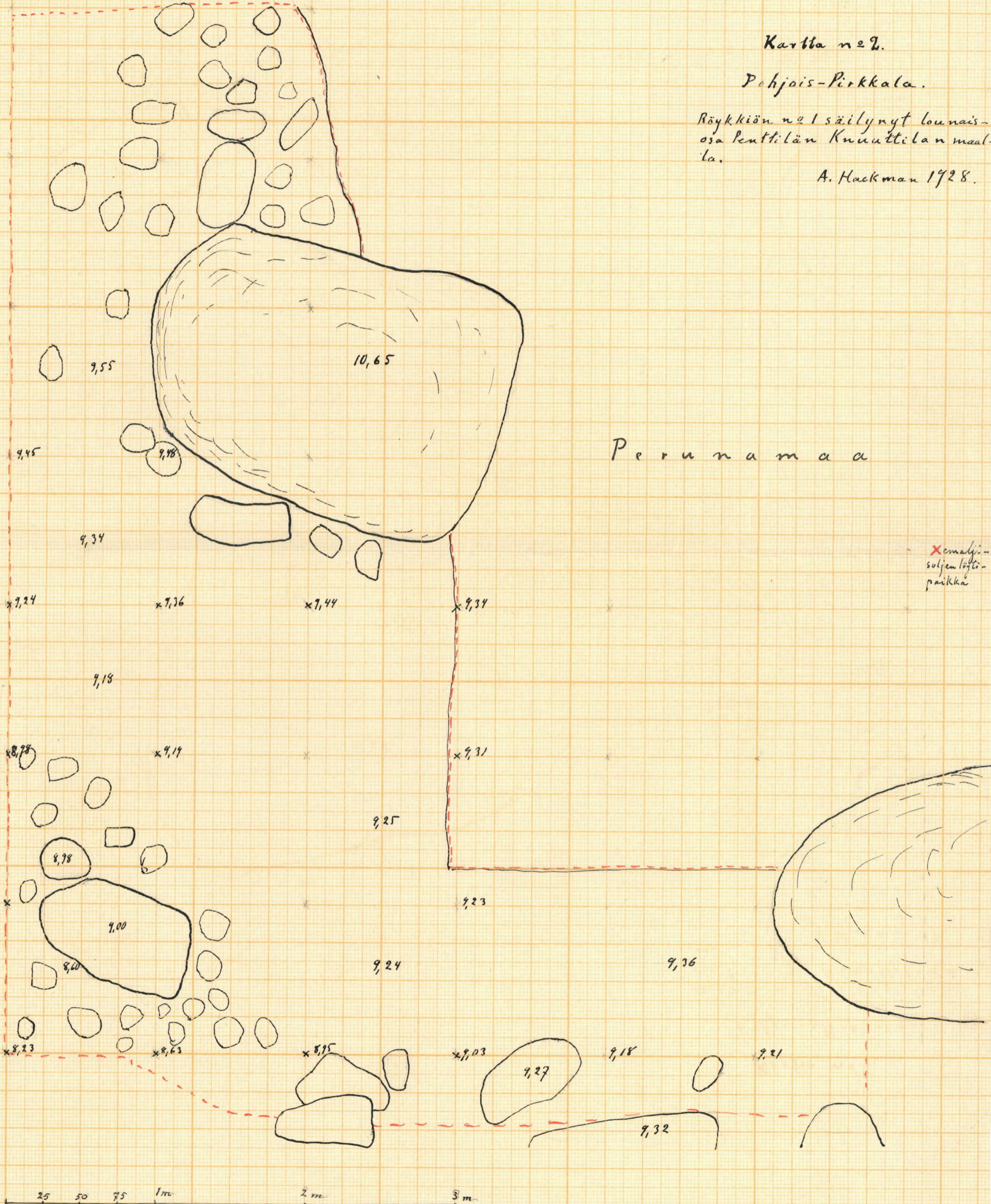

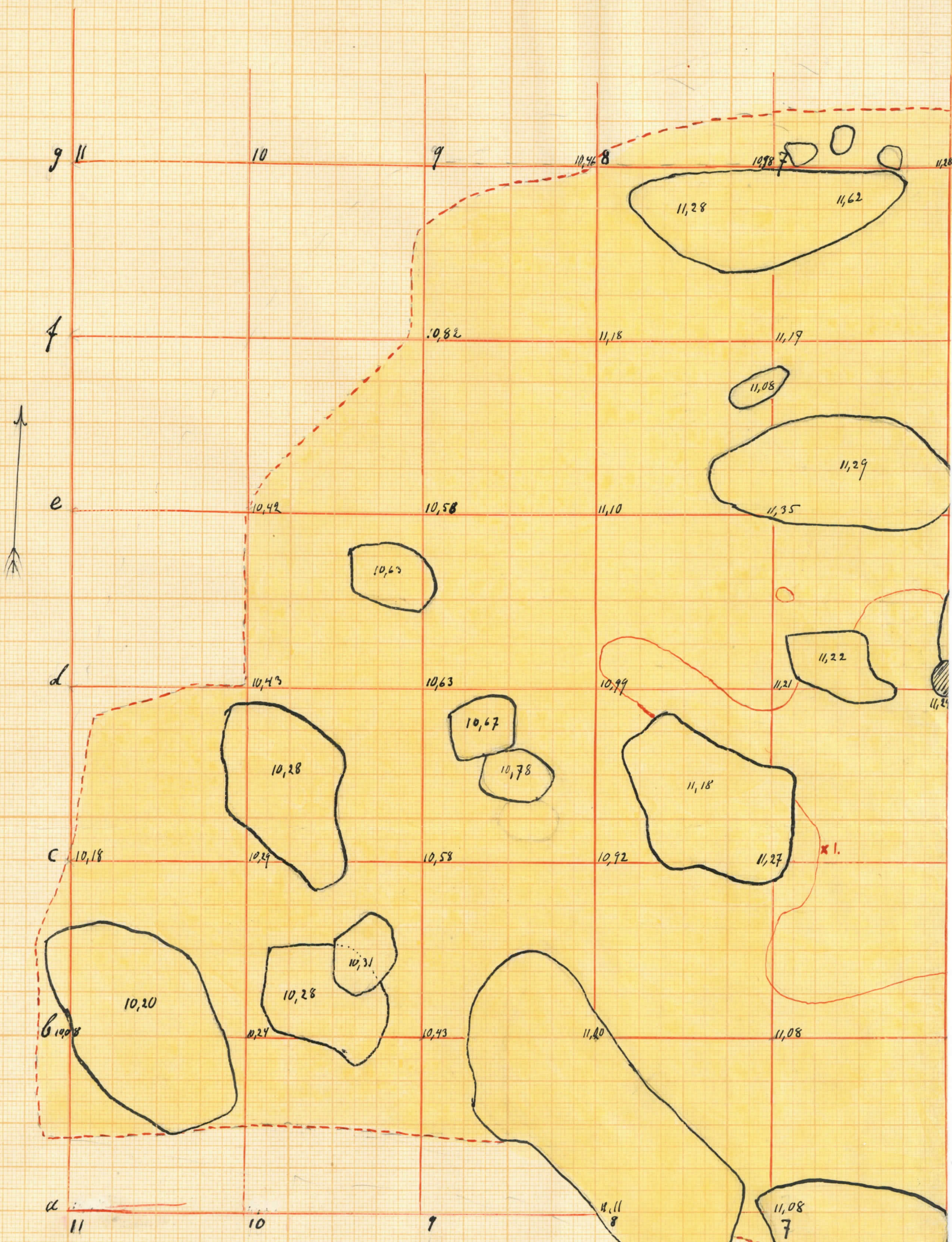
Kartta n:o 2.

Pohjois-Pirkkala.

Röykkiön n:o 1 säilynyt lounais-
osa Penttilän Knuuttilan maalla.

A. Hackman 1928.

Kartta n:o 3.

Pohjois - Pirkkala.

jyrkkä rinne

Röykkiö n:o 2 Penttilän Knuutilanmaalla
 A. Haakmanin v. 1928 Tutkimusalue röykkiötä
 on merkitty punaisella katkoviivalla. Poltettujen
 laiden levenemisalueet on merkitty punaisilla cheillä
 viivoilla ja saviastianpalojen sinisillä viivoilla.

6 11,37 5 11,53 4 11,58 3 11,62 2 11,78 1 11,38 9

11,36 11,75 11,66 11,59 11,46 11,33 11,97

11,49 11,68 11,51 11,60 11,39 11,24 11,08 e

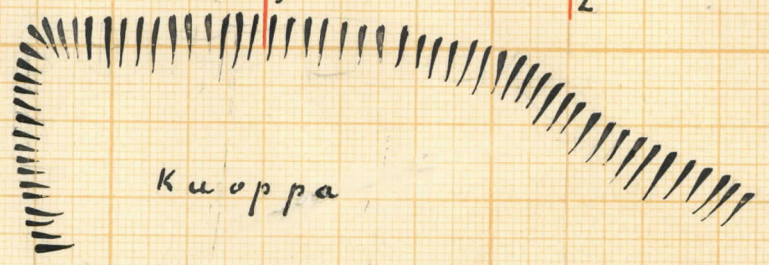
11,53 11,57 11,54 11,88 11,75 11,91 11,31 11,06 11,93 d

11,27 11,47 11,50 11,37 11,18 11,06 11,89 c

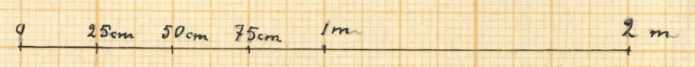
11,08 10,77 11,22 10,95 10,98 10,81 b

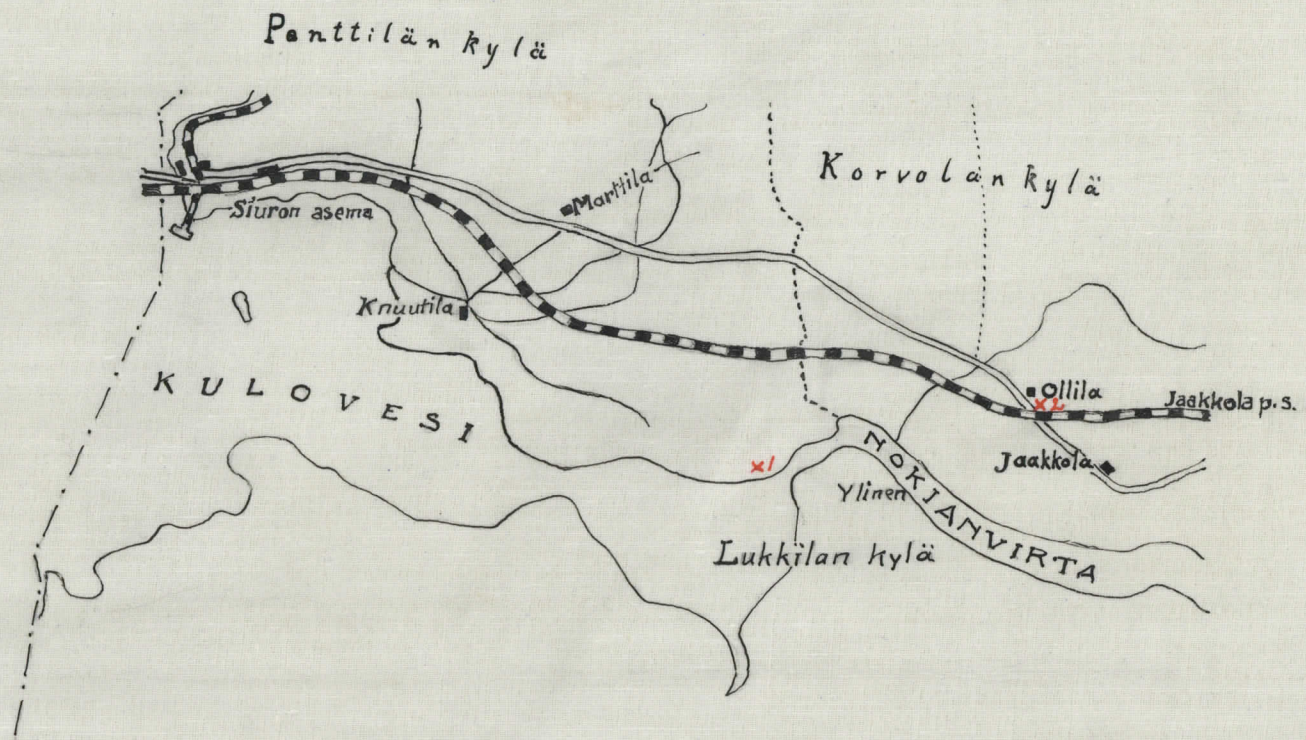
6 5 4 3 2 1 a

jyrkkä rinne

Kuoppa

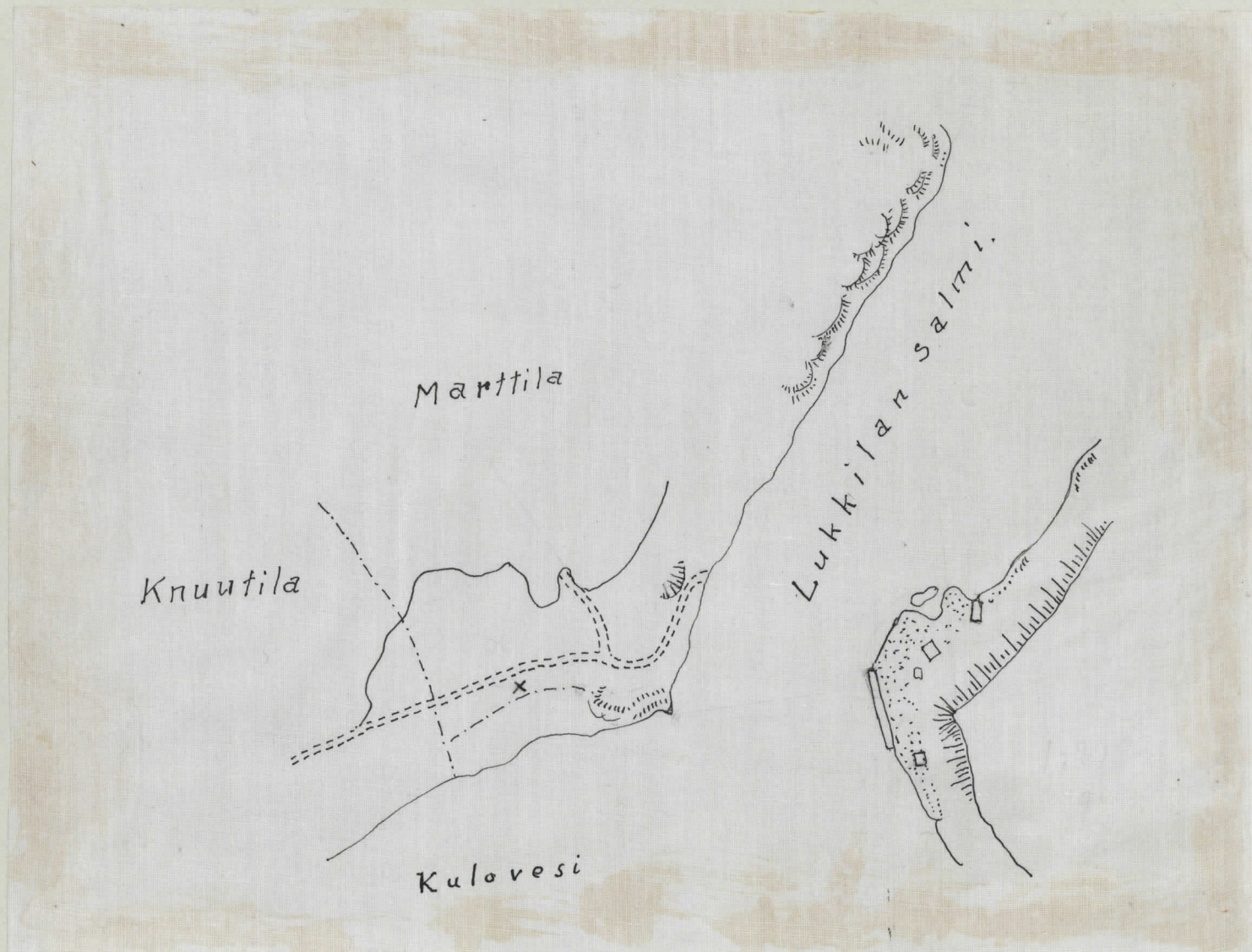

Pohjois-Pirkkala

- X¹ Emaljisoljen HM8897 löytöpaikka.
- X² Kalmaanmäen rautakautinen kal-
misto (HM 2890:3030).

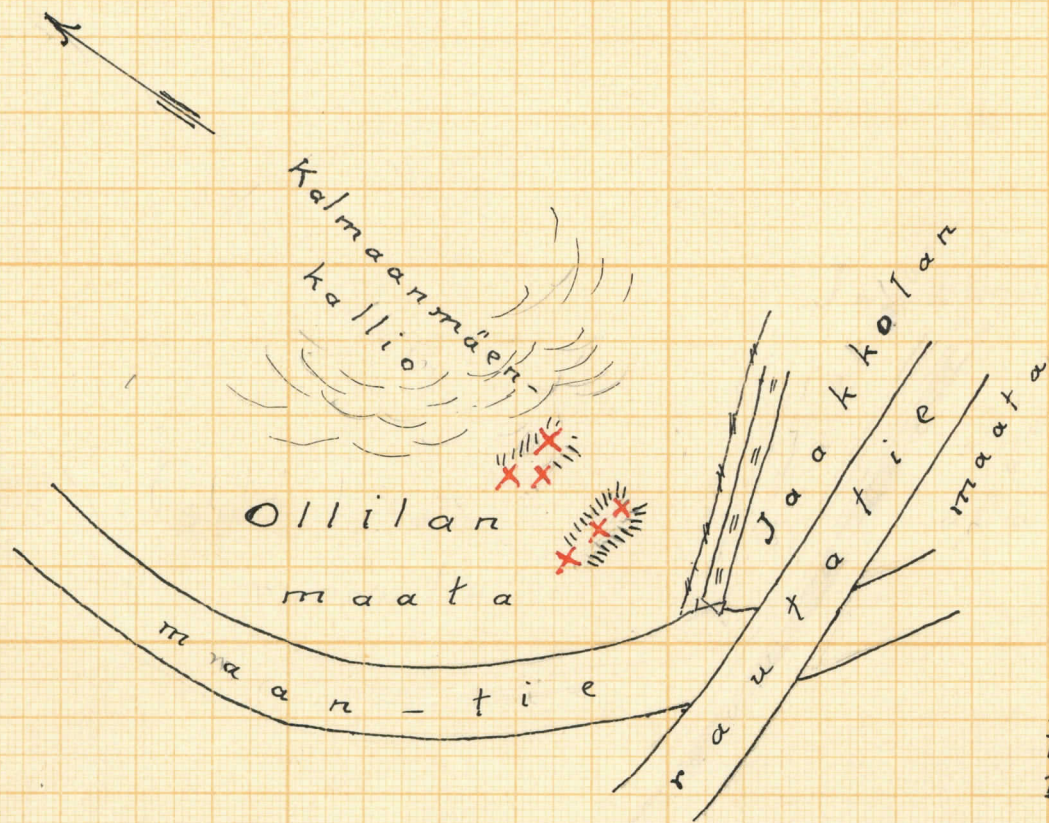
Kartta n:o 5.

xEmaljisoljen HM 8877 löytöpaikka.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100m

200m

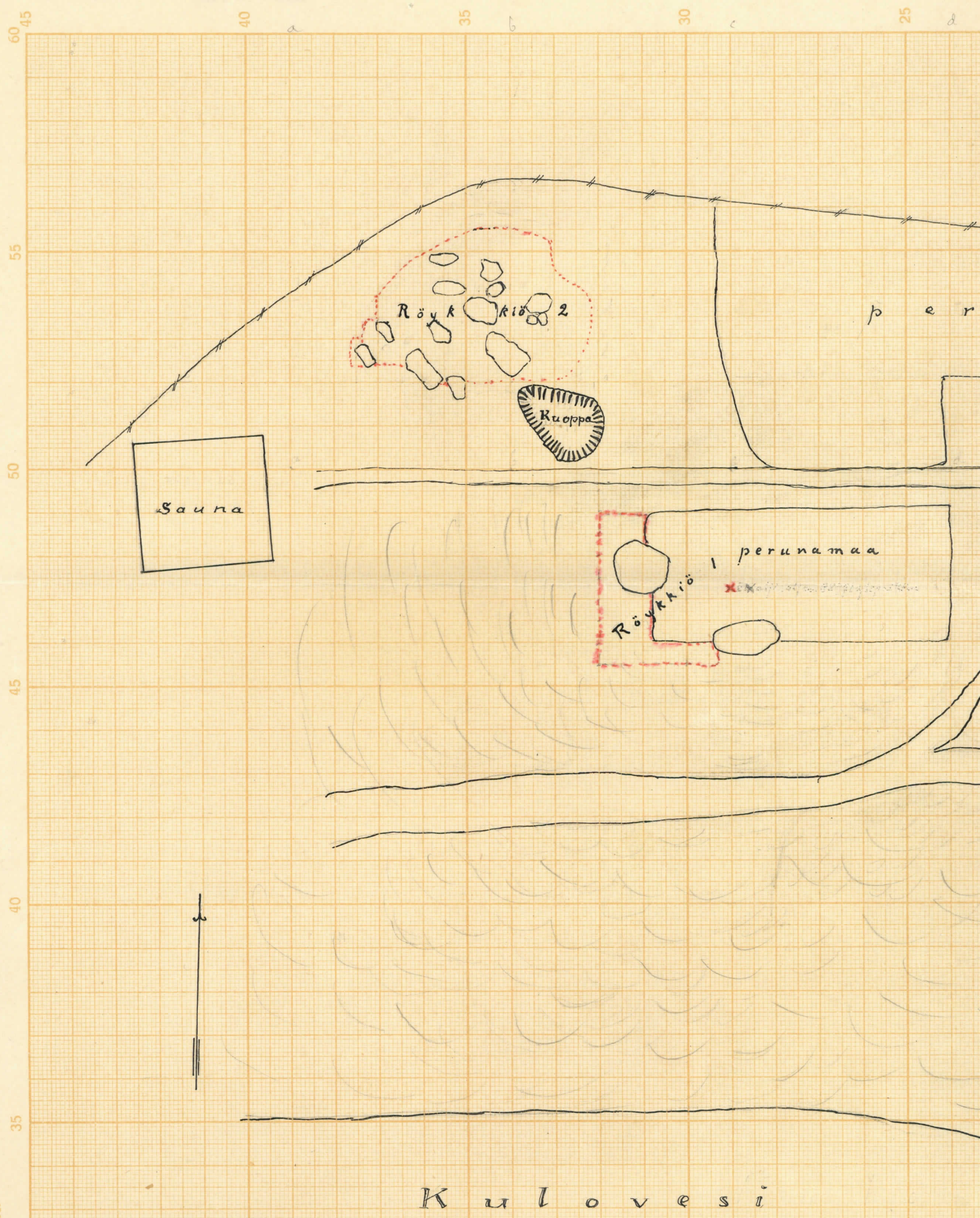

Silmämääräinen
Karttaluonnos n:o 6.

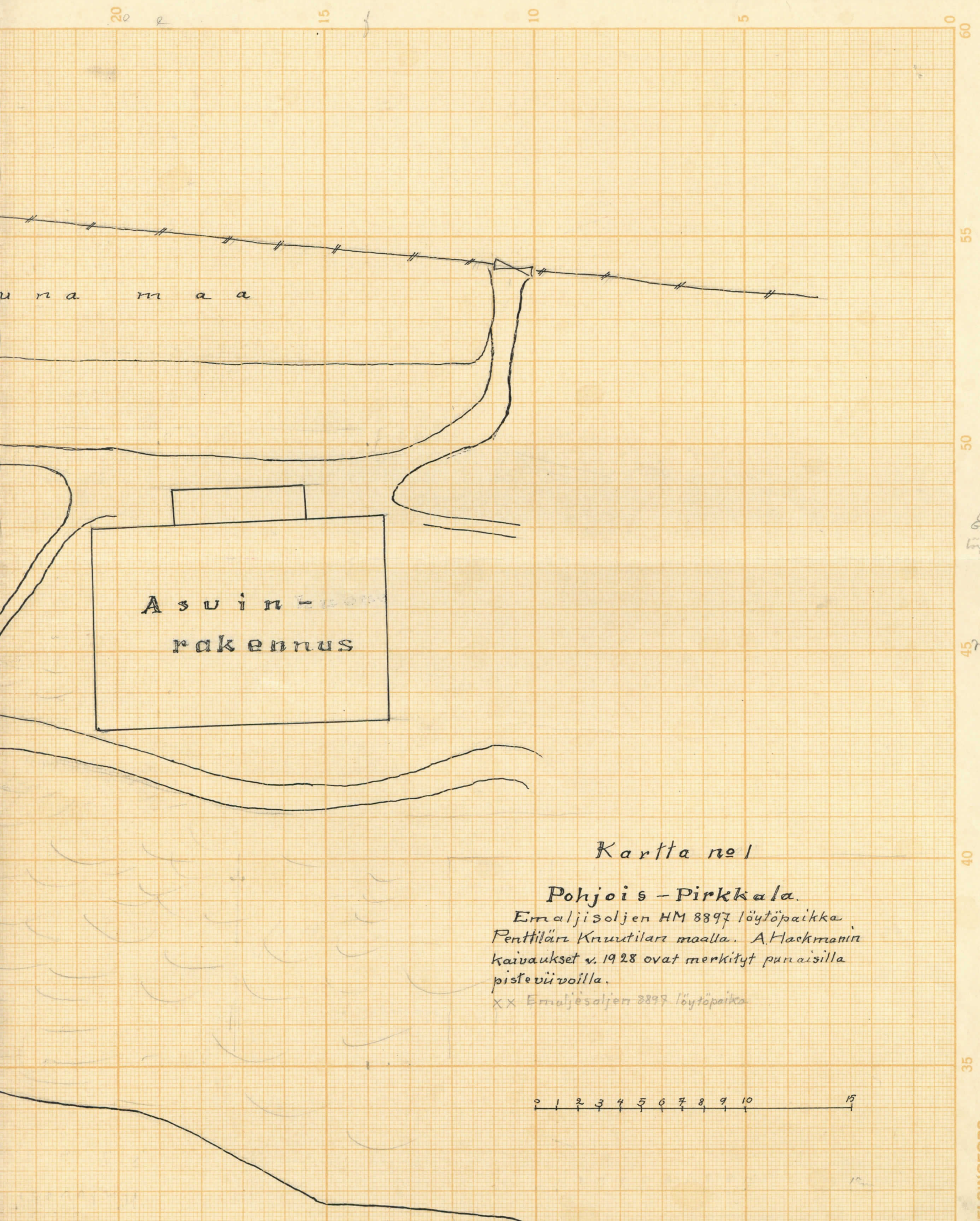
Pohjois-Pirkkalan pitäjä

Kalmaanmäen rautakautinen
Kalmisto X (HM 2890:1-13, 3030:20-25)
Korvolan kylän, Ollilan maalla.

A. Hackman 1928

K u l o v e s i

Asuin-
rakennus

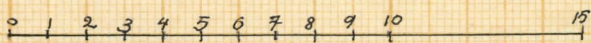
u r a m a a

Kartta no 1

Pohjois - Pirkkala.

Emaljisoljen HM 8897 löytöpaikka Penttilän Kruutilan maalla. A. Hackmanin kaivaukset v. 1928 ovat merkityt punaisilla pisteillä.

XX Emaljisoljen 8897 löytöpaikka

Emaljisoljen 8897 löytöpaikka

rakennus

Pohjois-Tirkkala.

Nokian virran lasku Kuloveteen; ^{leo. 6904} Faunassa Luuk-
kilan Ylisen Falon ranta, jonka rinteestä va-
sarakirves H. M. 8950 on löydetty.

A. Hackman 1928.

Pohjois Pirkkala.

lev. 6895. 6896.

1. Emaljisoljen H. n. 8897 löyöpaikka Penttilän Kruuntilan
maalla, O:sta nähtynä.

Pohjois Pirkkala.

2. Emaljisoljen H.M. 8897 löytöpaikka Penttilän
Kunttilan talon maalla. Löytäjä, työnjohtaja
Hugo Saarinen seisoo löytökondalla. lev. 6893.

3. A. Hackmanin kaivaukset 1928 emaljisoljen
H.M. 8897 löytöpaikalla (hautaus). lev. 6897.

Pohjois Pirkkala.

4. Rõykkiön nr. 1. lounaiskulma. le. 6899.

5. Rõykkiö nr. 2. Penttilän kunnallisan maalla, emal-
jisojen H. M. 8897 löyöpörikaan vieressä, ennen kaivauksia,
lsta nähtynä. le. 6898.

Pohjois-Pirkkala.

6. Röykkiö nr. 2 Penttilän kunnallian maalla,
leov. 6900.
emajisojen H. m. 8897 löytöpaikan vieressä, Röyk-
kiön itäpuoli (H. m. 8901).

7. Röykkiön nr. 2 itäpuoli.
leov. 6901.

Ponjois Pirkkala.

8. Röykkiön nr 2 länsipuoli.

lev. 6902.

9. R²öykkiön nr 2 itäpuoli kaivauksen jälkeen.

lev. 6903.

Pohjois Piikkala.

1. Puitossa keskellä ^{Karvalan} kuvaa on Kalmaannmäen
kalmisso ~~X~~ (H. m. 2890: 1-13; 3036: 20-25); oikealla nokian
virran laakso.

lex. 6905, 6906.

A. Hackman 1928.

Poujois Pirkkala.

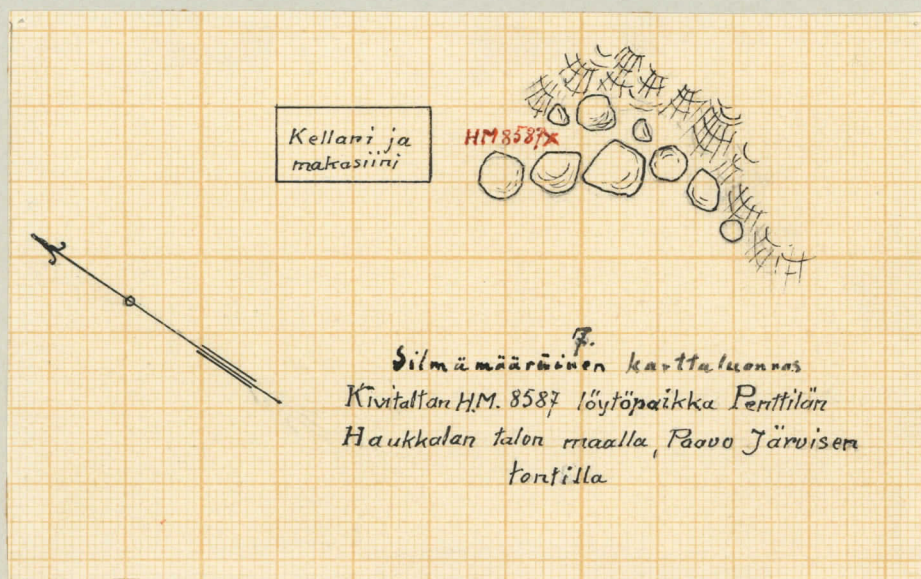
2. Kalmaannmäen kalvisto Korvolan kylän^{lev. 6907₂}
Ollilan maalla (H.M. 2890; 3036).

A. Hackman 1928.

Pohjois Pirkkala.

Kivitalan H. M. 8587 löytöpaikka Penttilän
 kylän Haukkalan talon maalla, Siuron aseman
 lähellä; mies seisoo löytökohdalla. lev. 6908.

A. Hakman 1928.